

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Høringsuttalelse fra Fylkesmannen i Buskerud - NOU 2011:17 Når sant skal sies om pårørendeomsorg - Fra usynlig til verdsatt og inkludert

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 6. mars 2012 om forslagene i NOU 2011: 17 Når sant skal sies om pårørendeomsorg – Fra usynlig til verdsatt og inkludert, med høringsfrist 15. august 2012.

Kaasa-utvalget ble oppnevnt for å se på ytelser til pårørende som yter omfattende pleie- og omsorg som kommunen ellers plikter å tilby, med hovedformål om å foreslå ordninger som gjør det enklere å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for barn og pleietrengende voksne.

Utvalget har samlet anbefalt en helhetlig løsning for pårørende med tunge omsorgsoppgaver for nære familiemedlemmer om en utvidet pleiepengeordning til foreldre med barn under 18 år som har alvorlige varige lidelser, ny kommunal omsorgslønn med kommunale satser som skal erstatte dagens hjelpestønad og omsorgslønn og lovfestet pårørendestøtte.

Fylkesmannen i Buskerud ser behovet for bedre samordning av tiltak for pårørende og foreldre som utøver "særlig tyngende" omsorgsoppgaver som kommunen i utgangspunktet har plikt til å utføre. Det er viktig å klarlegge og tydeliggjøre det kommunale ansvaret for omsorgsgiverne og legge til rette for at de makter og ønsker å fortsette med det viktige omsorgsarbeidet. Vårt inntrykk er at det er store forskjeller i tilgangen, omfanget og fleksibiliteten på tjenester for omsorgsgivere som har "særlig tyngende" omsorgsoppgaver. Våre erfaringer er at ordningene blir ulikt praktisert i kommunene. Dette blir svært vanskelig for brukerne å forholde seg til. Vi mener derfor at det er behov for mer standardiserte tildelingskriterier for å sikre omsorgsgiverne likebehandling. Våre erfaringer er at det er spesielt krevende å vurdere når foreldre og andre omsorgsgivere til barn under 18 år har et "særlig tyngende" omsorgsarbeid. Disse vurderingene består i dag av et stort grad av skjønn fordi det ikke finnes noen standardiserte kriterier på hva som kan forventes av barn på ulike alderstrinn.

Vi gjenkjenner utvalgets beskrivelser av dagens situasjon. Vi ønsker å påpeke at det er viktig at kommunen er i kontakt med omsorgsgivere på et tidlig tidspunkt, gir tilbud om individuell plan og en koordinerende tjenesteyter for å sikre informasjon og fremme tillitsforholdet mellom brukeren og omsorgstjenesten i kommunen. Det vil også være avgjørende at andre kommunale tiltak fungerer og sees i en helhet. Det er viktig at skolehverdagen og SFO-tilbud til barn med funksjonsnedsettelse fungerer, og at individuelle rettigheter rettet mot brukere og pasienter med helse- og omsorgsbehov blir oppfylt og iverksatt.

Fylkesmannen i Buskerud støtter i utgangspunktet den anbefalte modellen, men har noen kommentarer og presiseringer til modellen.

1. Utvidet pleiepengeordning

Fylkesmannen støtter forslaget og ser viktigheten av at foreldre opprettholder kontakten med arbeidslivet i denne perioden av livet. Vi mener imidlertid at det må være mulig å kompensere for fullt fravær fra arbeid i perioder der barnas/ungdommens sykdom krever dette.

Videre ser vi behovet for avklaringer for hvordan overgangen mellom pleiepenger og omsorgsstønad skal ivaretas. Selv om barnet/ungdommen fyller 18 år opphører vanligvis ikke "de særlig tyngende" omsorgsoppgavene. Det er vanlig at barn bor hjemme hos foreldrene sine utover 18 års alder og foreldrene vil ofte fortsatt ha "særlig tyngende" omsorgsoppgaver. Dette vil også gjelde ved overgang fra foreldrehjemmet til egen bolig. Vi ønsker også å påpeke at pleiepenger ikke vil erstatte inntektstap utover seks ganger grunnbeløpet og dette kan bety at foreldre vil tape inntekt på å redusere deltakelsen i arbeidslivet. Det kan utgjøre store forskjeller for familiene og stille dem i en dårligere situasjon enn i dag med hjelpestønad og omsorgslønn.

Utvalget har i punkt 11.1.2 Økonomisk motivasjon, trukket frem at familiemedlemmer kan være motivert av inntekten omsorgsarbeidet gir og at dette eksempelvis kan hindre at barn flytter ut av foreldrehjemmet. Fylkesmannen i Buskerud ser at dette kan være aktuelle problemstillinger, men ønsker å påpeke at en sentral faktor her også vil være at kommunen planlegger denne overgangen ved å gi bistand og hjelp til å planlegge egnede boliger og tjenestetilbud for særlig hjelpetrengende.

Selv om vi i utgangspunktet støtter denne endringen ser vi at det vil kunne få store konsekvenser for familienes økonomi og vi mener derfor det bør være gode overgangsordninger for å sikre forutsigbarhet i den enkelte families økonomiske situasjon ved endringen.

2. Ny kommunal omsorgsstønad og avvikling av hjelpestønad og omsorgslønn

Fylkesmannen i Buskerud mener det vil være hensiktsmessig å samordne dagens hjelpestønad og omsorgslønn med ny omsorgsstønad på kommunalt nivå. Disse ordningene har overlappende hensikt og administreres i kommunen og av NAV- stat. Dette medfører at brukerne har flere instanser å forholde seg til. Vår oppfatningen er at brukerne opplever kontakten med flere instanser som tyngende og vi støtter en enklere saksgang. Vi ser imidlertid at bortfall av hjelpestønad vil kunne medføre at personer som i dag mottar denne stønaden vil bli mer avhengig av kommunale tjenester. De som i dag benytter stønaden til å skaffe seg privat hjelp vil kunne ha behov for økte tjenester som praktisk bistand i og utenfor hjemmet og avlastning i hjemmet.

Videre støtter vi forslaget om nasjonale satser knyttet til brukerens behov, men mener utmålingen må standardiseres for å sikre likebehandling og gi forutsigbarhet for omsorgsgiverne. Vi mener det vil være spesielt utfordrende å utmåle omsorgsstønad når det skal vurderes om barn har et klart større hjelpebehov utover barn på samme alder (Rundskriv I-42/98) og ser at det er behov for standardisering av hva som beregnes som "særlig tyngende" omsorgsoppgaver.

Fylkesmannen i Buskerud er også bekymret for utvalgets anbefaling på side 88 om at *"Anbefalt ordning skal ikke ta sikte på å lønne omsorgsgiver time for time for*

omsorgsarbeidet". Vi mener det er behov for en tydelig avklaring på dette punktet. Våre erfaringer er at dette praktiseres ulikt og vi oppfatter det som uklart. I rundskriv I-42/98 vises det til at;

"Eit av formåla med omsorgslønnsordninga er å gi ei godtgjering til dei som utfører pleie- og omsorgsarbeid for nærstående og å leggje til rette for at slikt privat omsorgsarbeid skal kunne fortsetje. Omsorgslønnsordninga tar ikkje sikte på å gi dei som har tyngjande omsorgsarbeid full lønn for kvar time dei arbeider.

Vi mener at det ved innføring av ny omsorgslønnsstønad må avklares om utvalget mener at omsorgsgivere ikke skal ha godtgjøring for alt tyngjande omsorgsarbeid, men at de, slik vi forstår rundskrivet og sitatet nedenfor, skal ha for det arbeidet som vil defineres som "særlig tyngende".

«Utgangspunktet i vurderinga er kor mange timar søkjaren utfører «særlig tyngende omsorgsarbeid, jf. ordlyden i lova og punkt 3.1 Om omsorgsarbeidet er særlig tyngjande. For personar som ikkje har omsorgsplikt vil dette være omsorgsarbeid som overstig det som er rimeleg å forvente, mens det for foreldre til funksjonshemma, mindreårige barn vil være omsorgsarbeid som klart overstig vanlege omsorgspliktoppgåver. Det kan ikkje leggast til grunn at søkjaren må gi heildøgns pleie for å få full omsorgslønn.»

Vi mener i utgangspunktet at omsorgsstønaden fortrinnsvis bør gis i kombinasjon med kommunale tjenester, men er uenig i at det skal settes et innslagpunkt om at omsorgsstønad skal utløses ved mer enn 10 timer. Dette vil i praksis bety at enkelte omsorgsgivere vil utføre oppgaver som kommunene er pliktet til å yte i dersom der ordinære kommunale tjenester ikke fungerer, er for lite fleksible eller individuelt tilpasset.

Ordningen vil slå uheldig ut for familier som i dag kombinerer 100 % stilling med "særlig tyngende" omsorgsarbeid og per i dag får dette kompensert med hjelpestønad og omsorgslønn. Motivasjonen for å få dette til vil kunne reduseres når de ikke føler anerkjennelse for dette arbeidet. Flere foreldre vil dermed kunne ha rett til omfattende avlastningstjenester og andre ordninger eksempelvis avlastning i eget hjem. Fylkesmannen ser av klagesaker og som tilsynsmyndighet at avlastningstjenester i enkelte kommuner ikke er tilstrekkelig utbygd og fleksibelt, og vi ser at tilbudet heller er redusert enn økt den senere tiden. Vi behandler også flere saker hvor vi ser at kommunene ikke vektlegger å iverksette tiltak for å forebygge og hindre at omsorgsgiverne blir utslitte. Vi er bekymret fordi vi mener å se at terskelen for å innvilge avlastning har blitt høyere den siste tiden.

3. Ny lovfestet pårørendestøtte

Fylkesmannen i Buskerud støtter dette forslaget. Vi tror at pårørendestøtte vil fremme tillitsforholdet mellom bruker og helse- og omsorgstjenesten forutsatt at kommunen har anledning til tidlig dialog med omsorgsgiverne og at kommunen erkjenner brukernes behov for fleksible ordninger. Vår erfaring fra tilsynsoppgaver, klagesaksbehandlinger og råd og veiledning er at kommunene vil ha stort behov for økte ressurser både i antall årsverk og økt kompetanse for å følge opp pårørendestøtten. Vi ser også helt klart fordelene av at kommunen får muligheten for bedre sikring av at tjenestene som gis er forsvarlige og tilstrekkelige i omfang og at kommunene får større forpliktelser til å følge opp omsorgsgiverne og omsorgsmottakerne.

4. Alternative modeller

Fylkesmannen i Buskerud har vurdert de alternative modellene og mener at ingen av disse forslagene ivaretar dagens situasjon og fremtidige utfordringer.

Avslutningsvis vil vi påpeke at det er viktig at kommunene får tilstrekkelige ressurser og tid til å bygge opp et system for å ivareta de tiltakene som er beskrevet i den anbefalte modellen, både administrative og utøvende tjenester.

Med hilsen

for
Kirsti Kolle Grøndahl
fylkesmann

Ketil Konglestad
fylkeslege